

Novum Organum Oeconomicum

„Pentru a genera știință, colecția de observații, valoroasă pentru momentul critic al intervenției pe un caz particular, trebuie să-și probeze validitatea nu într-un context definit ontologic, ci într-unul epistemologic.”

Reducționismul s-a instalat atât de defectuos în conceptualizarea Economiei, încât a ajuns să oculte viziunea de ansamblu. Evaluările stărilor de raționalitate iau în calcul cu preponderență intracondiționările părții în defavoarea inter- și supracondiționărilor care privesc întregul. În modul recent al Economiei de a-și configura conceptele, contextul care include semnificații și iradiază soluții a fost substituit de structura elementului contingent și util.

Astfel, raționalizate excesiv, înțelegerea lucrurilor s-a închis în ipoteza exclusivă și explicația s-a limitat la funcționalul imediat și suficient. Perspectiva ultrasegmentată și instrumentalizarea specioasă au creat suportul de certificare deductivă a soluțiilor unicate. Tranșarea granițelor epistemice a urmat principiul omogenității mijloacelor în atingerea scopurilor măsurabile, comportamentele fiind abordate în manieră normativ-tehnologică. Preferința pentru empirism și econometrie și-a găsit și ea, astfel, confortul. Analiza calitativă, orizontul teoretic și conjugarea metodelor în întemeierea modelelor explicative ale realității, totuși complexe, dinamice și integrale, au fost trimise la periferie.

În fapt nu poate fi vorba despre o conformare normală a Economiei la patternul baconian al cunoașterii științifice. Decantarea prin experiment a conceptelor are în Economie o cale eminentemente indirectă. Într-un fel particular, Economia, ca toate științele umanului, practică exercițiul teoretic, construindu-l ipotetic și contrafactual, experimentarea ipotezei nefiind propriu-zis o formă acțională directă. Dacă aceasta este distinctivitatea funciară a Economiei ca știință, înseamnă că viziunea teoretică integratoare și integrală este incontornabilă, iar metoda este flexibilă.

În egală măsură, condiția epistemică specială a Economiei poate fi distinsă doar dacă propensiunea asimilării experienței practice ca laborator al producerii de știință economică este corect interpretată. Logistica sistemului de promovare a cercetării economice, fiind prea atașată empirismului, ar putea să fie sursa amestecării planurilor de percepție. Înțelegerea indistinctă a palierelor de cercetare – unul centrat pe decelarea experienței teoretice și celălalt focalizat pe experiența practică – este favorizată de cererea în expansiune a consultanței manageriale. În primul caz întemeierea conceptualizării este a priori, în cel de-al doilea caz se operează deductiv, abstractizând realitatea. O magistrală cognitivă este frecventată de logica sofisticată a cercetării științifice și cealaltă facilitează transportul de combustibil pentru motorul acțiunii economice.

Cele două magistrale au direcții paralele, sensul de mers fiind invers și consecvent logic: pe un sens dinspre idee spre idee și pe celălalt sens, dinspre fapte spre fapte. Analogia cu forma fizică de magistrală cu dublu sens nu ne ajută să înțelegem chiar corect genul de mișcare, pentru că înainte și înapoi bunăoară, ca semnificații ai sensului în circulația cunoștințelor, se întâlnesc pe ambele direcții. Adică mișcarea înainte-înapoi are loc pe direcția ideilor și același tip de parcurs se înregistrează și în lumea faptelor. Este un fel de du-te-vino al semnificațiilor de întemeiere și reîntemeiere, de la o idee sau grup de idei la altă idee sau grup de idei, un transfer de conotații reciproc validate având ca rezultat o valoare adăugată cognitivă.

Pe palierul acțional, transferul de semnificații are, pe de o parte, consistența unei bune practici, cu potențială rezonanță pe palierul ideilor și, pe de altă parte, finalitate randamentală, care redeschide balansul înainte-înapoi pe palierul experienței practice.

Se configurează o autonomie a mișcării pe cele două paliere atât din cauza substanțializării diferite, cât și din cauza finalității mișcării, în privința ideilor fiind vorba de modele explicative, iar în privința faptelor fiind vorba de eficiența acțiunii.

Avem aici o dialectică insuficient descifrată prin care se întretes căile de comunicare dintre cunoașterea teoretică și cunoașterea practică. Partea neclară este cum se produce tranzația de conotații și, mai ales, cum se produce fuziunea valorilor cognitive între cele două magistrale. Probabil că s-ar putea ca sugestiile logicii terțului inclus să ne ajute să vedem magistralele cunoașterii teoretice și cunoașterii practice în Economie ca pe benzi de sens ale aceleiași magistrale. La drept vorbind, aici sunt sursele care blochează cooperarea cognitivă și ele au consistența suficienței profesionale.

Preferința pentru studiile gen expertiză este un fapt natural pentru o economie a performanței, dar își dovedește cu timpul limitele când ambiționează să suplinească activitatea de cercetare științifică. E ca și când un chirurg ar pretinde că fișele de consemnare a observațiilor asupra unui organ operat țin loc de cunoștințe fundamentale în știința medicală. Pentru a genera știință, colecția de observații, valoroasă pentru momentul critic al intervenției pe un caz particular, trebuie să-și probeze validitatea nu într-un context definit ontologic, ci într-unul epistemologic. Inserția în discursul științific este o problemă rezolvată de coerență în corpul conceptual de bază. Această probă este și ea preliminară unei testări a consistenței epistemice prin care se desenează teritoriul de relevanță și se certifică potențialul cognitiv.

Diferențialul dintre cele două etaje ale cogniției economice ține de faptul că știința colonizează lumea ideilor, iar expertiza își are habitatul în lumea faptelor. Orizontul conceptual al abordării tip cercetare științifică are ca unitate de măsură ideea relevantă în reproducția de idei generice, pe când studiile de tip expertiză sunt interesate de avansarea de soluții concrete, specifice problemelor conjuncturale, de politică economică.

Complementaritatea nu trebuie să fie o cale de confuzionare a planurilor referențiale și nici de opțiune pentru substituirea perspectivelor. Complementaritatea semnifică esența circulară a cunoașterii, în care principiul cauzalității univoce se relativizează în spațiul de acțiune al haosului determinist care structurează experiența teoretică și experiența practică, ideile și faptele.

Pregătirea pentru fragmentarea epistemologică a venit în știința economică pe traseul autonomizării disciplinelor academice și al tunelizării învățământului de specialitate. Consecința sociologică a fost dublă: microdimensionarea competenței și instalarea autismului în comunitatea economicienilor. Vehiculul comunicării științifice a fost avariat, iar transferul de cunoștințe liniarizat. Transferul cognitiv s-a efectuat între vecinătățile metodologice interesate de randamentul pe termen scurt. Funcția-obiectiv a sintezei s-a activat cel mult pe spațiul acțional circumscris luării deciziei curente. Coerența tridimensionalității temporale a evoluțiilor a fost un fapt întâmplător.

Imaginea roții dințate dintr-un angrenaj aflat dincolo de rama cognitivă ilustrează cel mai bine starea științei economice. Cunoașterea punctiformă, asumția științificității autoreglementate și studiile de expertiză au devenit reproductive, dislocând practicile specifice de cercetare, mai ales pe cele de natură fundamentală. Ceea ce mai rămâne din Economie, ca matrice a semnificanților conceptuali ai stării de raționalitate integrale, certificabilă ca tranzație intersubiectivă a utilității, este evadarea în instrumentarea gestată de pragmatism.

Partea proastă este că, sub presiunea explicitării politicilor la zi, nu poate să evite căderea în ideologie.